

Sišli su stepenicama u unutrašnjost fabrike i počeli da je obilaze, iznenađeni elegancijom i širinom postrojenja.*

Radionica je zauzimala površinu dva gradska bloka i ličila je na mesto naglo napušteno usled neumitne kataklizme. Opšta paraliza je pogodila ovu čeličnu masu baš kao što moždani udar umrtvljuje – ali ostavlja u životu – nekog čoveka koji je pio, bludničio i uživao u životu do tog fatalnog trenu kad ga je – u deliću sekunde – udar zauvek umirio.

Nepomične montažne linije, sektor za tapaciranje sa već isflekanom kožom i sedištima na podu; gume, točkovi, hrpa guma; limarsko-farbarska radionica s prozorima i vratima zastrtim platnom; alat i delovi mašina, koturače, mali instrumenti precizne mehanike razbacani po podu; stare gume „stepni” s drvenim felnama, pneumatici „hačinson”, sirena marke „stentor”, jedna čudesna turbina za pumpanje guma na pogon izduvnih gasova; radilica sa čudnim ptičjim imenom, velika radna konzola sa mašinskim stegama, optički aparati i merne sprave. Osećanje naglog napuštanja i potištenosti spuštalo se kao ledeni vazduh niz zidove. Mašina za rezanje metala „stil” i automatska

* Pokrivena površina u kvadratnim metrima: Glavna sala – 3.630 m². Podrumi – 1.050 m². Kancelarije – 514 m². Sala za sastanke – 307 m². Ukupna pokrivena površina – 5.501 m². Zemljište za buduća proširenja – 6.212,28 m². Ukupno – 11.713,28 m².

presa „kembel”, kupljene u Sinsinatiju, bile su u savršenom stanju. Dva polusklopljena automobila visila su nad kanalom za podmazivanje u središtu fabrike. Sve je izgledalo kao na čekanju, kao da su neki zemljotres – ili neka siva, neprimetna vulkanska lava – skamenili fabriku jednog dana. *Godina 1971: 12 april*. Kalendar s golišavim devojkama iz neke vulkanizerske radionice u Aveljanedi, stari radio u drvenoj kutiji, uključen u struju, novine koje su prekrivale prozorsko staklo, sve je odražavalo trenutak kad je vreme stalo. Na tabli obešenoj o žicu, pisalo je da se saziva skupština unutrašnje komisije fabrike. Bez datuma, ali u vreme sukoba. *Drugovi, Sutra generalna skupština, razmatranje situacije preduzeća, novi uslovi i plan borbe.** Električni sat na zidu u dnu prostorije stao je na 10.40 (noću ili pre podne?).

Tek tada su počeli da prepoznaju znake Lukine aktivnosti. Naslagane na podu, sferne ili elipsaste predmete, kao životinje nekog mehaničkog zverinjaka. Neki aparat s točkovima, zupčanicima i koturačama, izgleda nedavno završen, presijavao se ofarban crvenom i belom bojom. Na bronzanoj pločici, moglo se pročitati: *Točkovi Samsona i Dalile*. Na crtačkoj tabli su se videli dijagrami i nacrti neke monumentalne konstrukcije, rasklopljene na male, kružne makete. Radionicu, u kojoj je svojevremeno radilo stotinu radnika, sad je zauzimao samo jedan čovek.

– Odoleli smo – rekao je, a potom prešao na drugo lice jednine. – Niko ti ne pomaže – rekao je – Svi ti samo otežavaju. Naplaćuju porez pre nego što uradiš posao. Ali, dođite ovamo.

* Održani su mitinzi, marševi, protesti, ali nije bilo podrške; meštani su prolazili na konju pokraj demonstiranata, pozdravljali dotičući šešir krajem biča i nastavljali dalje. „Gauči ne štrajkuju”, govorio je Roća koji je bio delegat interne komisije, „ako imaju problem, možda ubiju gazdu ili se na njega naljute; veći su individualci od Majke božje.”

Želeo je da im pokaže delo u koje je uložio svu svoju snagu. Pokazao im je put između klipnjača, akumulatora i guma nago-milanih sa strane, i pošto su se probili između velikih kontejne-ra, ugledali su ogromnu čeličnu strukturu u zadnjem dvorištu. To je bila konusna građevina, šest metara visoka, od profilisa-nog čelika, postavljena na četiri hidraulične noge. Izgledala je kao neka stratosferična sprava, praistorijska piramida ili možda prototip vremeplova. Luka je zvao ovaj konusni, pomalo preteći predmet – *osmatračnica*.

U njega se moglo ući samo odozdo, provlačeći se između tubularnih postolja; kad se uđe i ispravi, čovek se nađe u viso-kom i hladnom trouglastom metalnom šatoru. U unutrašnjosti su se nalazile stepenice, stakleni teretni liftovi, cilindrične plat-forme i mali prozori sa rešetkom. Građevina se završavala jed-nim staklenim okom, prečnika od dva metra, s kružnim hodni-kom do kojeg se stizalo penjanjem vijugavim stepenicama koje su izlazile na kontrolnu salu s velikim prozorima i okretnim foteljama. Odande, iz visine, kružni pogled je bio veličanstven. Na jednoj strani se mogla videti, kako je Luka rekao, *plava sfera*, ali nameštanjem niza ogledala na četvrtastim pločama koje su se pomerale mehaničkim polugama, mogla je takođe da se nad-zire pustinja. U daljini su se videli odblesak velikih laguna na jugu provincije i poplavljena polja, jedna jasna površina na žu-tom beskraju ravnice; bliže su se videle zasejane njive, raštrkana stoka po ravnici, putevi koji su šarali brda, bočno od imanja, i konačno, s leve strane, kao neka zaglavljena klupa, nazirali su se krovovi visokih varoških kuća, glavna ulica, trg i železnička pruga.

Ispred sedišta nalazila se tabla s električnim instrumenti-ma koja je omogućavala pomeranje ogledala i lako oscilovanje piramide. Na tri zidna držača bila su postavljena tri televizora

„zenit”, međusobno spojena složenom šumom kablova i pokretnih antena. Kad bi se uključili, ekrani bi se vezivali za simultane kanale i omogućavali da se istovremeno prate različite slike.

– Mislili smo da ovu mašinu nazovemo *Nautilus*, to je replika svemirskog broda, a ne podmornice, vazдушna mašina koja samo proizvodi pokrete u perspektivi, i u sagledavanju onoga što se vidi da dolazi. To je najava nove epohe: tihe mašine koje će doneti svet nama umesto da mi moramo da putujemo ka svetu.

Na izgradnju piramide, instrumenata i vođica utrošio je skoro čitavu godinu. Iskoristio je tehnologiju radionice da isprekuje velike metalne površine, a montaža bez zavarivanja bila je pravi časovničarski rad.

– Još nije završena. Nije završena i ne verujem da možemo da je završimo pre zime.

Opsedala ga je misao da bi fabrika mogla biti zaplenjena sledećeg meseca, kada istekne hipoteka koju je morao da otplati. Primio je sudski poziv za ročište izmirenja, ali ga je odložio jer je mislio da još nije spreman.

– Primili smo telegram pre nedelju dana. Pozivaju nas da se dogovorimo, nisu upotreбили tu reč, ali to je suština. Hoće da sednu i da pregovaraju s nama i raspravljaju o sudbini zaplenjenih sredstava. Spremni smo. Videćemo šta nam predlažu. Zasad smo odložili našu saglasnost. Nismo pisali sudiji već njegovom sekretaru i preneli smo mu da je našem preduzeću potrebno vreme i da molimo za odlaganje. Odgovaraju nam telegramima ili kablogramima, ali mi im šaljemo samo pisma – zastao je – Naš otac nas je podržao. Moj otac me je podržao, mada ja od njega ništa nisam tražio.

– Znaš li šta je ovo? – upitao je Rensi, i pokazao papir na kojem je bila zapisana šifra Alas 1212.

– Liči mi na adresu.

– To je jedna investiciona firma...

– Na sahrani mog brata Lusija, iako nisu govorili, moj otac je odlučio da Luki dostavi pare.

– I doneo ih je Toni.

– To su bila porodična sredstva, dolari koje je stari držao na polju, nije mogao ili nije želeo da ih unese legalno.

– Prodao je dušu đavolu...

Sofija je počela da se smeje, ležeći na boku na krevetu, nalakćena, s jednom šakom na licu.

– Aferim! Pa ti stvarno živiš u prošlosti... – Pomilovala ga je svojim obnaženim stopalom. – Daj bože da sam ja mogla da sklopim taj sporazum, moj golube... znaš kako lako otputujem, samo što me nikad ne zadovoljava ono što mi nude...

– Otac mi je pomogao s tim novcem, iako mu ga ja nisam tražio, jer me je video na groblju kad su sahranjivali Lusija, ali ja njemu ništa nisam tražio. Ni mrtav! Dao mi je nasledstvo, ali neću ni da čujem za njega – počeo je da se šeta po radionici kao da je sam – Ne, od mog oca ne mogu ništa da tražim, nikada. – Nije mogao da traži pomoć od onoga ko je bio odgovoran za svu njegovu nesreću... Zato je oklevao, ali bili su u pitanju viši interesi. Zaustavio se. – Dok budem bio u stanju da održavam fabriku u životu, moj otac će se držati jednog, a ja drugog, svako na svoju stranu. Pobićemo. Taj novac je zakonit, unesen jeste *kradomice*, ali to je od drugorazrednog značaja, mogu da platim kaznene dažbine poreskoj upravi da bi ozakonila taj kapital, ali imam potvrde mog oca i mojih sestara i moje majke u Dublinu,

ako bude potrebno, da novac pripada porodici, to su stečena sredstva i njima ću isplatiti hipoteku. Na pragu sam sjajnog pronalaska, mojoj osmatračnici je potrebna samo mala dorada i ne mogu sad da stanem. – Upalio je cigaretu i pušio zamišljeno. – Ne verujem ocu, nešto sigurno krije u rukavu, siguran sam da tužilac radi za njega i zato, ako se ne varam, moram da budem jasan. Ne shvatam njegove razloge, očeve pobude, a on ne shvata *beskrajno* poniženje kojem me izlaže što moram da prihvatim taj novac da bih spasao fabriku koja je čitav moj život.* Ovo mesto je satkano od snova. *Od snova*. I moram tome biti veran. Siguran sam da moj otac nije odgovoran za smrt tog momka, Tonija Durana. Zato sam prihvatio od njega ono što mi pripada od majke.

To je trebalo da bude suština njegovog izlaganja na suđenju. Ako je fabrika bila njegovo veliko delo, i ako je već bila napravljena i pokazala se delotvornom, zašto je onda likvidirati, zašto da zavisi od kredita? Mislio je da će ti argumenti ubediti sud.

Na sudu se odlučivalo o njegovom životu. Luka je imao motiv, smisao i razlog za život i ništa drugo sem toga nije ga seticalo. Ta fiksna ideja održavala ga je u životu i ništa više nije mu bilo potrebno, samo da ima malo čaja, da pije mate uz keks, i da povremeno pomiluje Kročevog psa. Ostao je zamišljen, a potom je rekao:

– Moramo da vas ostavimo. Sad smo zauzeti, naš sekretar će vas ispratiti. – I, takoreći bez pozdrava, otišao je stepenicama na gornji sprat.

* „Ponekad sluša napadni dečji smeh. Da li se njemu smeju? Mrzi decu, njihove glasove, njihov *metalni* smeh, mali, infantilni monstrumi; *susedi* ga drže na oku, šalju decu da *vide*. Njegova sudbina je da bude neženja, istinski ne-otac, antiotac, ništa prirodno, sve *napravljeno*, i zbog toga proganjano i odbačeno.” (Šulcov izveštaj)

Sekretar, mlad čovek čudnog pogleda, ispratio ih je do kapije i usput im rekao da je zabrinut zbog suđenja, jer je to zapravo bilo ročište pomirenja. Stigao je predlog tužioca Kueta, bolje rečeno, Kueto im je najavio da ima predlog u vezi s novcem koji im je otac poslao preko Durana.

– Luka nije hteo da otvori koverat s tim predlogom suda. Kaže da radije želi da predstavi sopstvene argumente bez prethodnog poznavanja argumenata svog protivnika.

Delovao je uznemireno, ili je možda bio takav po prirodi, pomalo čudnog, otkačenog držanja, tipičnog za stidljive. Išao je za njima hodnikom, pozdravio se s njima na kapiji i Rensi je, prešavši ulicu, video tamnu masu fabrike i jedno jedino svetlo na prozoru prostorija na spratu. Luka ih je posmatrao iza stakla i osmehivao se, bleđ kao utvara, koja ih je, sa visine, pratila u dubokoj noći.

Odozdo, sa ulaza, čula se neka buka i Sofija se zaustavila, pozorna, nestrpljiva.

– Evo je – rekla je – To je ona, Ada.

Čula su se vrata, a potom koraci i tiho zviždukanje, neko je ušao u kuću i zviždukao melodiju, a posle se nije čulo više ništa, sem roletne koja se spuštala u sobi na kraju hodnika.

Sofija je pogledala Emilija, primakla mu se.

– Hoćeš li... da je pozovem...

*– Ne budi blesava... – rekao je Rensi i zagrlio je. Imala je neverovatnu telesnu temperaturu, meku, toplu kožu, s divnim pegama koje su se gubile među riđim stidnim dlakama kao u nekom zlatnom arhipelagu.**

* Kad bi se opružena sunčala, kokice bi uvek pokušavale da joj zobaju pege...

- Šalim se, bre, mangupe – rekla je ona i poljubila ga. Završila je oblačenje. – Eto me odmah, samo da vidim kako je Ada.
- Pozovi mi taxi.
- Da?... – rekla je Sofija..